

УДК 808.3+808.2:801

СТРУКТУРА ЛІНГВІСТИЧНОГО МЕТОДУ: ГОМОГЕННІ Й ГЕТЕРОГЕННІ КОНЦЕПЦІЇ

Глуценко В.А.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті подано оцінку відбитих у науковій літературі гомогенних і гетерогенних концепцій лінгвістичного методу. Автор показує, що при вузькому трактуванні лінгвістичного методу він ототожнюється з операціями (прийомами, процедурами), тобто виступає як гомогенний феномен; така інтерпретація збіднює поняття лінгвістичного методу; метод певним чином відмежовується від принципів і підходів, які не включаються в його структуру. Обґрунтовано тезу про лінгвістичний метод як складну логічну одиницю гетерогенного характеру. У структурі методу виділено три різні компоненти: онтологічний, операційний і телеологічний.

Ключові слова: лінгвістичний метод, гомогенні й гетерогенні концепції, структура методу, онтологічний, операційний і телеологічний компоненти.

Постановка проблеми. Проблема наукових методів до цього часу є однією з найважливіших і водночас недостатньо розроблених у наукознавстві в цілому та мовознавстві зокрема. Є суттєві суперечності й значні відмінності у дефініціях і трактуваннях методу, класифікаціях методів. О.О. Селіванова цілком обґрунтовано підкреслює «невпорядкованість методологічного інструментарію лінгвістики, відсутність його глибокого аналізу й опису» [24, 48]. Це, як зазначає А.С. Зеленько, призводить до того, що в навчальних посібниках для вищої школи наводяться необґрунтовані класифікації методів (і, додамо, саме поняття методу подається дуже суперечливо), а також до «безпідставного релятивізму у визначенні методів, прийомів і процедур дослідження» в кандидатських дисертаціях [11, 7].

Із цим пов'язана проблема вживання низки термінів, співвідносних із терміном *лінгвістичний метод*. Немає впорядкованості у вживанні базових термінологічних найменувань, до яких відносять такі, як: *метод, методика, методологія*. Суперечливо трактуються й терміни *принцип, підхід, прийом, процедура, операція*. Усі ці поняття так чи інакше пов'язані з поняттям методу, зокрема лінгвістичного; проте немає єдності у поглядах щодо співвідношення принципів, підходів, прийомів, процедур, операцій з методом та доцільності включення цих феноменів у структуру методу.

Якщо «порівняння розвинених теорій методу в повному обсязі має скласти предмет досліджень особливого роду — теорії лінгвістичних методів» [29, 6] (а це не викликає сумнівів), слід констатувати, що теорія лінгвістичних методів поки знаходиться у стадії становлення.

Отже, звернення до проблеми лінгвістичного методу, до питання про його структуру є надзвичайно актуальним і в теоретичному, і в прикладному аспектах.

Аналіз останніх досліджень. У пропонованій статті наводиться наша оцінка тих нечисленних концепцій лінгвістичного методу, які відбилися у науковій літературі. На основі цього подається розроблена нами (з опорою на тезу В.І. Постовалової) концепція лінгвістичного методу як складної логічної одиниці, що включає в себе три компоненти: онтологічний, операційний і телеологічний. У стислому вигляді вона подана в наших роботах [9, 12–13; 6; 7; 8; 30]. Підготовка й публікація цієї статті викликана бажанням автора більш докладно викласти концепцію та підсилити аргументи на її користь.

Надалі ми звертаємося не тільки до праць з лінгвістичної методології, але й до наукознавчих досліджень узагалі, що, сподіваємося, заповнить певні прогалини в теорії лінгвістичного методу.

Підкреслимо, що спеціальних праць (монографій, статей), безпосередньо присвячених лінгвістичному методу та науковому методу взагалі, бракує. Частина методологічних концепцій висвітлена у підручниках і навчальних посібниках для вищої школи. Тому в подальшому ми будемо аналізувати матеріал не тільки монографій і статей, але й вишівських підручників і навчальних посібників, що в мовознавстві можна вважати традиційним.

Метою пропонованої статті є зіставлення гомогенних і гетерогенних концепцій лінгвістичного методу, розкриття його специфіки як гетерогенного феномена, виявлення особливостей його структури.

Цю мету можна конкретизувати в таких **завданнях**: 1) зіставити гомогенні й гетерогенні концепції лінгвістичного методу; 2) розкрити специфіку лінгвістичного методу як гетерогенного феномена; 2) виявити особливості його структури як трикомпонентного утворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін *метод* уживається в наукознавстві в різних значеннях — у широкому (як спосіб, знаряддя й засіб пізнання) та вузькому (як сукупність прийомів, процедур і операцій дослідження). Наукознавці другої половини ХХ ст. — початку ХХІ ст. найчастіше трактують метод у вузькому смислі, розглядаючи його як сукупність прийомів, що використовуються в дослідженні. Так, з погляду Г.І. Рузавіна метод виступає як «певна систематична процедура» [22, 11].

Отже, в межах вузького трактування науковий метод виступає як сукупність прийомів, процедур і операцій, тобто як гомогенний феномен.

Так само й термін *лінгвістичний метод* уживають у різних значеннях. О.О. Селіванова інтерпретує лінгвістичний метод, по-перше, як «спосіб організації пізнавальної й дослідницької діяльності з метою вивчення явищ і закономірностей мови як об'єкта лінгвістики», по-друге, як «систему процедур аналізу мовних явищ та/або перевірки отриманих результатів» [25, 339]. Перше з цих значень є широким, друге — вузьким.

Найчастіше лінгвістичний метод трактують у вузькому смислі. Так, на думку О.С. Ахманової, лінгвістичний метод доцільно розглядати як «сукупність прийомів, що використовуються в дослідженні мови» [2, 232].

Такий підхід відбився в поширеній класифікації методів. Поділяючи наукові методи на філософські, загальнонаукові, частковонаукові та спеціальні, наукознавці серед загальнонаукових методів виділяють спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент (методи емпіричного дослідження), абстрагування, аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, моделювання (методи, що використовуються на емпіричному й теоретичному рівнях), ідеалізацію, формалізацію, аксіоматичний і гіпотетичний (методи теоретичного дослідження) [22, 53–161, 227–232]. Отже, у межах цієї класифікації метод ототожнюється з операцією (прийомом, процедурою).

Зазначена класифікація набула значного поширення й у працях, присвячених методам лінгвістичних досліджень. Так, О.О. Селіванова поділяє методи лінгвістичних досліджень на загальні та лінгвістичні. До загальних дослідницьких відносить спостереження, індукцію і дедукцію, гіпотезу, аналіз і синтез, таксономію, порівняння, формалізацію, ідеалізацію, експеримент, фальсифікацію, моделювання [25, 339; 24, 49–51].

Однак ці феномени є операційними елементами (операціями, прийомами чи процедурами); інтерпретація їх як методів є очевидним спрощенням. Так, моделювання може використовуватися як прийом у різних методах, зокрема в порівняльно-історичному. Якщо вважати моделювання методом, треба визнати, що воно в одних випадках виступає як метод, а в інших як прийом. У зв'язку з цим заслуговує на увагу теза О.О. Селіванової про те, що «прийом може мати статус методу залежно від забезпечення ним конкретного результату дослідження» [24, 49]. Можливо, авторка саме це мала на увазі, вказуючи при описі порівняльно-історичного методу, з одного боку, на «методику лінгвогеографії», з іншого — на «лінгвогеографічний метод» [24, 53–54] (отже, один метод уживається в складі іншого).

Суперечливість такого підходу ми вважаємо очевидною. На нашу думку, він призводить до «розмивання» поняття методу.

Як видається, зазначені операційні елементи (спостереження та ін.), що, безперечно, входять у структуру різних методів, вважати власне науковими методами недоцільно. Є всі підстави розглядати їх як наукові прийоми. Характерно, що М.П. Кочерган інтерпретує індукцію і дедукцію, аналіз і синтез, гіпотезу як «вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу» [14, 209–211].

З нашого погляду, ототожнення методу з операціями (прийомами, процедурами) збіднює поняття лінгвістичного методу; метод певним чином відмежовується від принципів і підходів, які не включаються в його структуру. У зв'язку з цим ми хотіли б навести думку С.Б. Кримського, який стверджував, що «метод не може бути редукований до чисто інструментального функціонування, до простого знаряддя, але передбачає усвідомлення нормативно апаратних засобів та ціннісних настанов у їх нерозривній єдності» [15, 111].

Поряд з тенденцією ототожнювати методи з операціями (прийомами, процедурами) у наукознавстві спостерігається протилежна тенденція — відривати операції (прийоми, процедури) від методів, розглядати операційні елементи окремо, як самостійний феномен. При цьому між методом і прийомами постулюється тісний зв'язок, саме зв'язок різних феноменів, а не частин одного феномена. Ця тенденція відбилася, зокрема, у вживанні словосполучення «прийоми та методи» у монографії Ю.С. Степанова [29, 14]. З нашого погляду, це, так само як і ототожнення методу з прийомами (процедурами, операціями), збіднює поняття методу. Операційні елементи мають бути включені в структуру методу як його складові.

У широкому смислі науковий метод, у тому числі лінгвістичний, розглядають як шлях пізнання, його вид і спосіб, знаряддя й засіб. Таке трактування є класичним: його витoki можна знайти вже в Аристотеля, на нього орієнтувався й Г. Гегель.

Так, С.Б. Кримський визначає науковий метод як «систематизований спосіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв'язання проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі і законів функціонування її об'єктів». Метод «відрізняється від методики та техніки тим, що окрім технічної, процедурної частини включає також їх теоретичне усвідомлення та особливі пізнавальні принципи», він «знаходиться в єдності з певною теорією чи теоріями» [16, 373].

У структурі методу С.Б. Кримський виділяє дві частини. Це, по-перше, «конструктивна частина методу», куди входять принципи методологічного аналізу, зразки та антизразки їх предметного втілення, а також умови застосування методу (його можливості, сфера й обмеження застосування). По-друге, це «алгоритмічно-процедурна частина методу». У цю частину автор включає «стандартні правила», «процедури», «алгоритмічні рецепти (способи дії)», «нормативи» та «вимоги» [15, 111–114].

Отже, науковий, у тому числі лінгвістичний, метод у широкому трактуванні слід інтерпретувати як гетерогенний феномен.

Перспективним видається тлумачення лінгвістичного методу як складної логічної одиниці з певною структурою [26, 258].

За визначенням Б.О. Серебренникова, науковий метод узагалі та лінгвістичний зокрема — це «певний підхід до досліджуваного явища, певний комплекс тверджень, наукових і суто технічних прийомів, застосування яких дає можливість вивчити певне явище», тому «метод завжди є системою» [там само]; специфіка методу визначається об'єктом дослідження та його метою [там само, 259].

Узагальнивши цю концепцію, Л.П. Іванова зазначила, що у структурі методу можна виділити два основні компоненти: «теоретичне обґрунтування певного підходу до аналізу мовних і мовленнєвих фактів» і «методику дослідження, що з нього випливає» [12, 245]. Погоджуючись з нею в цілому, ми хотіли б відзначити, що, оскільки на сучасному етапі розвитку науки суттєво зростає роль конструктивістських моментів у науковому пізнанні, поняття методу має пов'язуватися з поняттям мети. За умови включення мети дослідження у структуру методу (а це видається цілком правомірним) у ній може бути виділений телеологічний компонент.

З нашого погляду, найбільш розчленовані уявлення й засоби для достатньо адекватного опису лінгвістичного методу вироблені в межах інтерпретації методу як одиниці, що включає в себе три різномірні компоненти: онтологічний, операційний і телеологічний. Це твердження, висунуте В.І. Постоваловою [21, 24], було розвинене й обґрунтоване в наших публікаціях [9, 12–13; 6; 7; 8; 30].

У межах зазначеного підходу комплекс наукових прийомів (процедур, операцій) та методика їх застосування становлять лише один з компонентів методу — операційний.

Звернемося до онтологічного компонента методу. Онтологія є засобом, за допомогою якого дослідник сприймає світ як деяку цілісність, певним чином розчленовану і подану йому в системі філософських категорій. «Підсистема» онтології ніби замикає пізнавальний рух: вона є й логічно першим кроком, задаючи категоріальне бачення об'єкта дослідження, і логічно останнім, включаючи в себе отримані результати [27, 26–27]. З цього випливає, що як належність онтологічного компонента до наукового методу доцільно розглядати такі засоби пізнання, як принцип і підхід.

Науковий принцип є найважливішим методологічним засобом, теоретико-методологічною основою методу. У ролі принципів виступають глобальні твердження з широким радіусом дії, що мають стратегічне значення [21, 102]. Принципи дослідження є вихідними, проміжними та кінцевими теоретичними узагальненнями [27, 25–26].

Науковий підхід, тісно пов'язаний із принципом, трактують як методологічну орієнтацію дослідження, як позицію, з якої розглядають об'єкт вивчення [3, 74]. Підхід визначає напрям дослідження [20, 24; 5, 59], проте він, на відміну від принципу, не є безпосереднім знаряддям пізнання [20, 24]; підхід відбивається в принципах, прийомах і процедурах певного методу [5, 60].

Як приклад розглянемо структуру порівняльно-історичного методу. У його онтологічний компонент входить низка принципів і підходів. Провідним для цього методу принципом, який, власне, і викликав до життя порівняльно-історичне мовознавство, є принцип історизму. Це твердження є загальноприйнятим: у будь-якій праці, присвяченій порівняльно-історичному методу, йдеться й про принцип історизму. Проте це не єдиний принцип у структурі онтологічного компонента порівняльно-історичного методу. Проведена нами історико-наукова реконструкція показала, що в працях порівняльно-історичного спрямування значну роль відіграють також принципи причиновості, системності та загального зв'язку явищ [9]. У науковій літературі принципи історизму, причиновості, системності, загального зв'язку явищ розглядають як «загальнофілософські» [20, 80] і як принципи лінгвогенетичних досліджень взагалі [10, 29–44]. Зокрема, вони є принципами порівняльно-історичного дослідження, що входять в онтологічний компонент порівняльно-історичного методу [9, 15–22]. Зазначеним принципам відповідають певні підходи (історичний, причиновий, системний).

Важливим є питання про взаємозв'язок принципів історизму, причиновості та системності в компаративістиці. Розглядаючи принципи системності та історизму, В.І. Постовалова відзначає, що дуже часто ці принципи інтерпретують як незалежні; у цьому випадку питання про їхню сумісність у межах тієї або іншої концепції є дискусійним. Цей підхід допускає такі трактування: 1) обидва принципи виключають один одного; 2) обидва принципи виступають як супутні; 3) обидва принципи не виключають один одного [21, 63–64]. Сама В.І. Постовалова вважає принцип історизму одним з різновидів принципу системності, якщо розглядати систему як сукупність її функціонально-генетичних станів [там само]. Подібну точку зору представлено у праці І.В. Бойченка та В.І. Куценка: автори розглядають принцип історизму як подальшу конкретизацію принципів розвитку, детермінізму та системності [5, 19].

У філософії досить поширеним є пояснення взаємозв'язку принципів історизму, причиновості та системності шляхом звернення до принципу загального зв'язку явищ. Так, Я.Ф. Аскін підкреслює взаємозв'язок принципів детермінізму та загального зв'язку явищ і наголошує на тому, що «детермінізм відбиває активний бік цього взаємозв'язку» [1, 14]. О.Г. Спіркін вважає, що принцип загального зв'язку явищ існує в причиновому та системному вияві [28, 87].

Подібний підхід спостерігаємо й у мовознавстві. На думку В.М. Русанівського, конкретизацією принципу загального зв'язку явищ є принцип причиновості [23, 3], а з погляду О.С. Мельничука — принципи причиновості та системності [18, 19–20]. Найбільш завершеного вигляду такий підхід набув у концепції В.К. Журавльова: як конкретизацію та вияв універсального принципу загального зв'язку явищ інтерпретовано три принципи — історизму, причиновості й системності [10, 39–40].

Операційний компонент порівняльно-історичного методу включає низку прийомів і процедур. За Г.А. Климовим, це — 1) прийом генетичного ототожнення фактів, 2) процедура лінгвістичної реконструкції, 3) прийоми хронологізації та локалізації мовних явищ [13, 84]. Найбільш суттєвою частиною операційного компонента порівняльно-історичного методу є процедура лінгвістичної реконструкції [17, 202].

Телеологічний компонент порівняльно-історичного методу становить його мета. У сучасній компаративістиці її трактують достатньо широко: як відтворення моделей прамовних станів сімей і груп споріднених мов, їх подальшого розвитку та членування на самостійні мови, а також створення порівняльно-історичних описів (граматик і словників) споріднених мов [19, 485].

Проте, на наш погляд, порівняльно-історичні дослідження спрямовані не тільки на висвітлення конкретних фактів з історії тих або інших мов, тобто мають виключно фактологічний характер. Конкретні мовні факти можна усвідомлювати як вияв загальних закономірностей у «підсистемі» онтології, а мету дослідження — як розкриття історичних, причинових, системних зв'язків фактів мови, тобто як реалізацію принципу загального зв'язку явищ на конкретному історико-мовному матеріалі [9, 14–15]. Саме так, з методологічних позицій, трактували мету порівняльно-історичного дослідження вчені Харківської та Московської лінгвістичних шкіл [9, 99, 175].

Викладена й аргументована у статті концепція лінгвістичного методу, як нам видається, знімає протиріччя, тією або іншою мірою притаманні іншим концепціям.

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити такі **висновки**: 1) термін *лінгвістичний метод* має отримати однозначне тлумачення; 2) при вузькому трактуванні лінгвістичного методу він ототожнюється з операціями (прийомами, процедурами), тобто виступає як гомогенний феномен; така інтерпретація збіднює поняття лінгвістичного методу; метод певним чином відмежовується від принципів і підходів, які не включаються в його структуру; 3) найбільш розчленовані уявлення й засоби для достатньо адекватного опису лінгвістичного методу вироблені в межах широкого трактування. Метод у широкому тлумаченні є складною логічною одиницею, яку можна інтерпретувати як гетерогенний феномен. Найбільш експланаторною й перспективною з точки зору вивчення одиниць і категорій усіх мовних рівнів видається-

ся концепція, згідно з якою у структурі методу виділяються три різномірні компоненти: онтологічний, операційний і телеологічний.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у поглибленому вивченні співвідношення методу, методології та методики, принципу та підходу, операції, прийому та процедури. Необхідно також уточнити класифікацію (класифікації) лінгвістичних методів і виявити специфіку кожного з них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аскин Я.Ф. Философский детерминизм / Я.Ф. Аскин. — Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1974. — 68 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. — М. : Сов. энциклопедия, 1966. — 608 с.
3. Блауберг И.В. Становление и сущность системного подхода / И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин. — М. : Наука, 1973. — 270 с.
4. Бойченко И.В. Значение исторического материализма для обоснования принципов социально-научного познания / И.В. Бойченко, В.И. Куценко // Социальное познание: принципы, формы, функции : сб. науч. трудов / отв. ред. В.И. Куценко, И.В. Бойченко. — К. : Наук. думка, 1989. — С. 8–26.
5. Бойченко И.В. Проблема метода в категориальном аппарате исторического материализма / И.В. Бойченко // Социальное познание: принципы, формы, функции : сб. науч. трудов / отв. ред. В.И. Куценко, И.В. Бойченко. — К. : Наук. думка, 1989. — С. 56–78.
6. Глущенко В.А. К вопросу о структуре лингвистического метода / В.А. Глущенко // Теоретические и прикладные проблемы русской филологии : науч.-метод. сб. / отв. за вып. В.А. Глущенко. — Славянск, 2001. — Вып. VIII. — С. 3–6.
7. Глущенко В.А. Лінгвістичний метод і його структура / В.А. Глущенко // Мовознавство. — 2010. — № 6. — С. 32–44.
8. Глущенко В.А. Об узкой и широкой трактовках лингвистического метода / В.А. Глущенко // Образ мира в зеркале языка : сб. науч. ст. / отв. соред. В.В. Колесов, М.В. Пименова, В.И. Теркулов. — М. : ФЛИНТА, 2011. — С. 71–77.
9. Глущенко В.А. Принципы порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-ті рр. XIX ст. — 20-ті рр. XX ст.) / В.А. Глущенко ; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні ; відп. ред. О.Б. Ткаченко. — Донецьк, 1998. — 222 с.
10. Журавлев В.К. Диахроническая фонология / В.К. Журавлев. — М. : Наука, 1986. — 232 с.
11. Зеленько А.С. Методи й аспекти дослідження мови / А.С. Зеленько // Вісник Луганськ. держ. пед. ун-ту. — 1999. — № 5. — С. 7–14.
12. Иванова Л.П. Общее языкознание : курс лекций : науч. пособ. / Л.П. Иванова. — К. : Освіта України, 2010. — 432 с.
13. Климов Г.А. Основы лингвистической компаративистики / Г.А. Климов / отв. ред. Н.З. Гаджиева. — М. : Наука, 1990. — 168 с.
14. Кочерган М.П. Загальне мовознавство : підруч. для студ. філол. спец. вищ. закл. осв. / М.П. Кочерган. — К. : Академія, 1999. — 288 с.
15. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / С.Б. Кримський. — К. : ПАРАПАН, 2003. — 240 с.
16. Кримський С. Метод / С. Кримський // Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В.І. Шинкарук ; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. — К., 2002. — С. 373.
17. Макаев Э. А. Общая теория сравнительного языкознания / Э.А. Макаев. — М. : Наука, 1977. — 205 с.
18. Мельничук А.С. Понятие системы и структуры языка в свете диалектического материализма / А.С. Мельничук // Вопросы языкознания. — 1970. — № 1. — С. 19–32.
19. Нерознак В.П. Сравнительно-исторический метод / В.П. Нерознак // Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. — М. : Сов. энциклопедия, 1990. — С. 485–486.
20. Подкорытов Г.А. О природе научного метода / Г.А. Подкорытов. — Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1988. — 224 с.
21. Постовалова В.И. Историческая фонология и ее основания : опыт логико-методологического анализа / В.И. Постовалова. — М. : Наука, 1978. — 203 с.
22. Рузавин Г.И. Методы научного исследования / Г.И. Рузавин. — М. : Мысль, 1974. — 237 с.
23. Русанівський В.М. Марксистсько-ленінська методологія вивчення лінгвістичних об'єктів / В.М. Русанівський // Мовознавство. — 1980. — № 6. — С. 3–11.
24. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підруч. / О.О. Селіванова. — Полтава : Довкілля-К, 2008. — 712 с.

25. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. — Полтава : Довкілля-К, 2006. — 716 с.
26. Серебренников Б.А. Проблема взаимоотношения общей методологии, лингвистической науки и частных методов лингвистического исследования / Б.А. Серебренников // Общее языкознание : методы лингвистических исследований / отв. ред. Б.А. Серебренников. — М. : Наука, 1973. — С. 257–313.
27. Снесар В.И. Место принципов в системе научного знания / В.И. Снесар // Анализ системы научного знания / под ред. Я.Ф. Аскина, Т.К. Никольской, Б.И. Мокина. — Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1976. — С. 24–27.
28. Спиркин А.Г. Основы философии : учеб. пособ. для вузов / А.Г. Спиркин. — М. : Политиздат, 1988. — 592 с.
29. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю.С. Степанов. — М. : Наука, 1975. — 311 с.
30. Glushchenko V. Method Structure in Russian and Ukrainian Linguistic Tradition / Glushchenko V. // Collected Articles of the 3rd International Linguistics Conference (Taganrog, Russia) / edited by G.T. Polenova and T.G. Klikushina. — Newcastle upon Tyne, 2014. — P. 293–300.

В статье дана оценка отраженных в научной литературе гомогенных и гетерогенных концепций лингвистического метода. Автор показывает, что при узкой трактовке лингвистического метода он отождествляется с операциями (приемами, процедурами), то есть выступает как гомогенный феномен; такая интерпретация обедняет понятие лингвистического метода; метод определенным образом отмежевывается от принципов и подходов, которые не включаются в его структуру. Обосновано положение о лингвистическом методе как сложной логической единице гетерогенного характера. В структуре метода выделены три разнородных компонента: онтологический, операционный и телеологический.

Ключевые слова: лингвистический метод, гомогенные и гетерогенные концепции, структура метода, онтологический, операционный и телеологический компоненты.

The article analyzes homogeneous and heterogeneous concepts of linguistic method, reflected in the scientific literature. The author shows that the narrow interpretation of the linguistic method allows identifying it as operations (techniques, procedures) thus presenting it as a homogeneous phenomenon. Such reading impoverishes the concept of linguistic method for it becomes dissociated from the principles and approaches that are not included in its structure. The article discusses a linguistic method as a complex heterogeneous logical unit. In the structure of method three disparate components are identified: ontological, operational and teleological.

Key words: linguistic method, homogeneous and heterogeneous concept, the structure of the method, the ontological, teleological, and the operational components.